

*»Od 9. do 13. t.m. delimo jajca na odrezke nakazil za mleko. Po 2 jajci dobijo: otroci skupine 1 na odrezek II A 7, otroci skupine 2-3 na odrezek II B 7, otroci skupine 4-6 in 7-8 na odrezek II C 4, noseče žene na odrezek N 10, osebe skupine 65-75 na odrezek II G 3 in osebe skupine 75 na odrezek II D 3.«
(Delitev jajc, Slovenski poročevalec, 7. junija 1945)*

Koliko jajc na teden bi ti dobil/a junija 1945?

Kaj lahko sklepaš iz pričujočega vira?

SLOVENCİ V SOCIALISTIČNI JUGOSLAVIJI - značilnosti gospodarskega razvoja

Obdobje neposredno po končani vojni je obeležilo splošno pomanjkanje.

Jugoslavija in Slovenija sta prejemale **pomoč od Zahoda**. Pomoč ZDA, organizacije UNRRA in kasneje CARE ter OZN je najprej obsegala osnovna živila, obleko, zdravila, surovine, pozneje pa tudi stroje, orodje in drugo opremo.

Obnova porušene domovine

Konec večletne krvave vojne je ljudi navdal z optimizmom in navdušenjem. Najprej so morali obnoviti porušeno domovino, še pred zimo poskrbeti za stanovanjske in javne prostore, obdelati polja, obnoviti industrijske obrate, elektro omrežje, rudnike in prometne povezave.

Obnova je zaradi pomanjkanja denarja potekala predvsem **s prostovoljnim delom in prisilnim delom**. K prostovoljnemu delu so pritegnili mladino, ki je z **mladinskimi delovnimi akcijami** obnovila mnoge železnice in druge objekte.

GOSPODARSKI RAZVOJ NAČRTUJE DRŽAVA

Po osvoboditvi je oblast uvedla zaradi splošnega pomanjkanja:

- sistem racionirane preskrbe;**
- najprej prisilni nato pa obvezno prodajo kmetijskih pridelkov državi;**

Z obnovitvijo industrijske proizvodnje se je začela **povečevati ponudba industrijskega blaga** in prihodki tovarn.

S povečevanjem zaslužkov delavcev se je povečala njihova kupna moč. Izboljšali sta se kakovost in izbira domačih izdelkov. Ob vsem tem se je **dvignila življenjska raven** prebivalstva.

AGRARNA REFORMA IN NACIONALIZACIJA

PETOLETKA

Vodstvo komunistične partije je zaradi velike gospodarske zaostalosti države po sovjetskem vzoru leta 1947 pripravilo **prvi petletni načrt – petletko** (do 1952):

- cilj načrta je bil iz Jugoslavije narediti bolj razvito industrijsko državo,
- poudarek prve petletke je bil na razvoju težke industrije in elektrifikaciji,
- predvidevali so tudi posebna vlaganja v nerazvite republike.

SAMOUPRAVLJANJE - JUGOSLOVANSKA POSEBNOST

Po sporu z Informburojem (1948) so se razmere v državi poslabšale. Upadla sta gospodarska proizvodnja in življenjski standard. Povečala so se vlaganja v vojsko in vojno industrijo. Ob tem je jugoslovansko vodstvo spoznalo, da sovjetski model socializma ni dober. Začeli so uvajati nov sistem.

Spor z Informburojem - glej učbenik str. 122.

Imenujemo ga **samoupravljanje**:

- V tovarnah naj bi soodločali delavci, ki bi bili združeni v **delavskih svetih** (delavsko samoupravljanje). Namesto državne je bila uvedena družbena lastnina. Delavci naj bi postali lastniki tovarn.
- Komunistična partija naj bi se odrekla neposrednemu **vmešavanju v državo** (politiko in gospodarstvo).
- Državna uprava naj bi se **decentralizirala**, pri čemer naj bi več pristojnosti prevzele občine.

Sistem samoupravljanja je bil uresničen le deloma. Nadzor države nad gospodarstvom je ostal, vendar so precej pristojnosti dobile republike. Industrija in kmetijstvo sta si opomogla. Začelo se je obdobje hitrejšega gospodarskega razvoja. Leta 1957 so v Sloveniji začeli uresničevati **drugi petletni načrt**, v katerem so dali prednost izvozu, kmetijstvu, prometu, gradbeništvu, trgovini in stanovanjsko-komunalni graditvi. Pospešeno so začeli graditi nove ceste. Leta 1958 so odprli cesto Ljubljana–Zagreb.

Vpliv gospodarske reforme na razvoj slovenskega gospodarstva

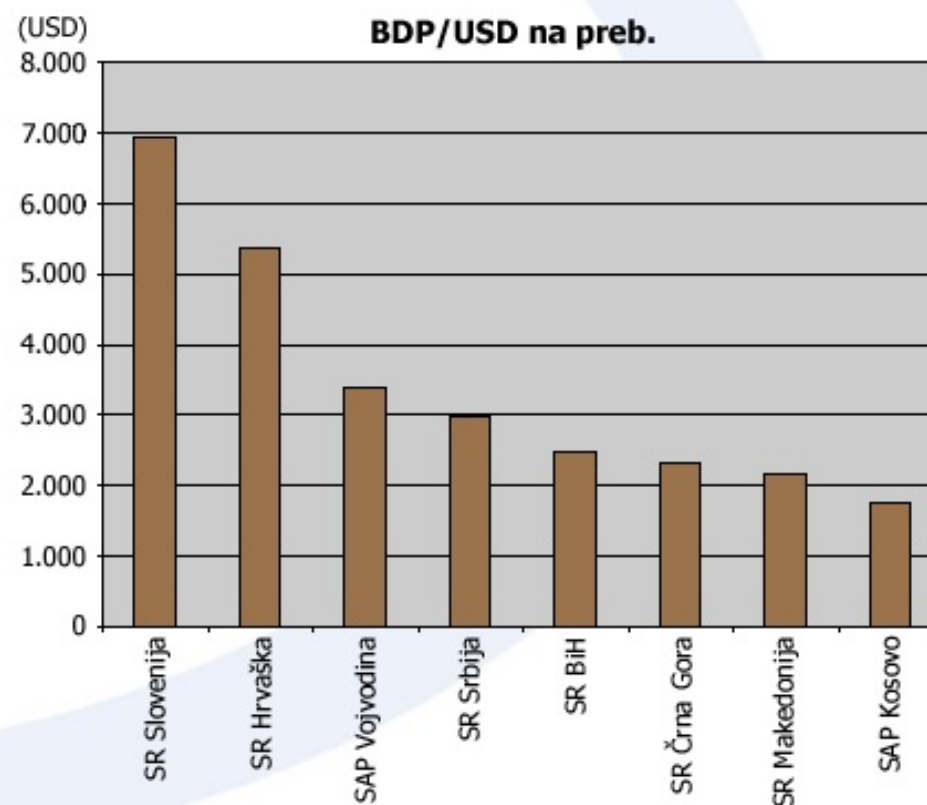
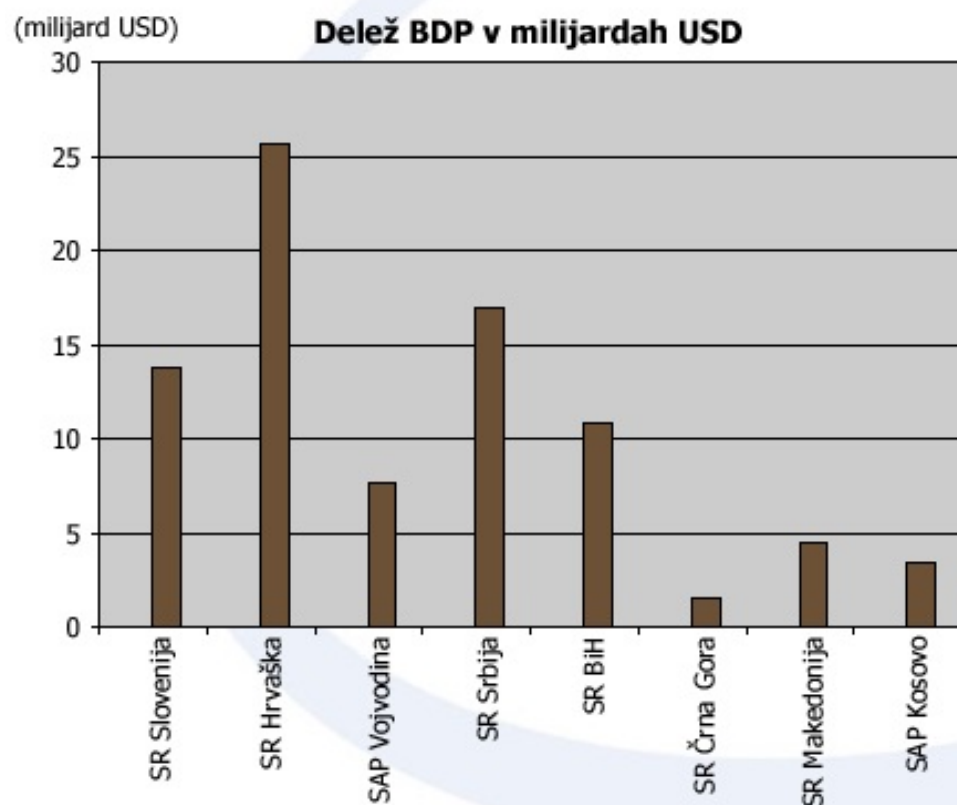
Stabilen gospodarski razvoj se je na začetku 60. let ustavil. Oblast je gospodarsko krizo premagalo z novo gospodarsko reformo sredi 60. let (trajala je do začetka 70. let). V času gospodarske reforme je slovenski izvršni svet (vlado) vodil Stane Kavčič, ki je skupaj s sodelavci zagovarjal večjo ekonomsko neodvisnost republik in bolj moderen, »liberalistični« ekonomski program:

- podpiral je razvoj bančništva, turizma, prometa, storitvenih dejavnosti, inženirstva in s tem zaposlovanje bolj izobražene delovne sile,
- Slovenija naj bi bolj skrbela za ekološka vprašanja,
- slovensko gospodarstvo naj bi se razvijalo prostorsko bolj enakomerno in naj bi bilo bolj usmerjeno v izvoz,
- spodbujala naj bi se tudi zasebna lastnina in delničarstvo.

Predlagani ekonomski program se je zelo razlikoval od programov, ki so dotlej obstajali v komunistični Jugoslaviji. Podobne ideje so takrat podprli tudi voditelji na Hrvaškem, v Srbiji in Makedoniji. Jugoslovanska oblast s Titom na čelu se je zbala, da bo delovanje »liberalno« usmerjenih voditeljev v Sloveniji in drugih republikah oslabilo moč Jugoslavije in komunistov. Zato je leta 1972 **prišlo do obračuna** z liberalnimi komunisti. Predsednik slovenske vlade Stane Kavčič je moral odstopiti. Sledilo je odstranjevanje njegovih somišljenikov. Enako se je zgodilo v drugih republikah.

GOSPODARSKE RAZLIKE MED REPUBLIKAMI SE POVEČUJEJO, KREPITEV NACIONALIZMA

V drugi polovici 60. let se je precej okrepila vloga republik, med katerimi so se pokazale velike gospodarske razlike, to pa je sprožilo krepitev nacionalnih nasprotij. Slovenski gospodarski *bum* je med drugimi republikami povzročil zavist in val nezaupanja, zaradi česar je centralna vlada iz leta v leto od Slovenije zahtevala višja sredstva vzajemne pomoči za manj razvite republike Jugoslavije. Slovenci so na drugi strani od svojega vodstva zahtevali zaščito domačih interesov.

SPREMEMBE, KI JIH PRINESE NOVA USTAVA LETA 1974

Zaradi vse večjih nacionalnih nasprotij v državi se je bil jugoslovanski vrh prisiljen začeti ukvarjati z nacionalnimi odnosi v državi. Jasno je postalo, da star sistem ne zadošča več ter da je potrebno republikam omogočiti večjo stopnjo samostojnosti. Navkljub odločnemu nasprotovanju srbskega političnega vrha je vlada SFRJ **21. februarja leta 1974 sprejela novo ustavo**, ki je prinesla velike spremembe tako v gospodarsko kot tudi družbeno ureditev države. Nova ustava je Jugoslavijo opredeljevala kot **zvezno republiko enakopravnih narodov in narodnosti**. Ustava je bila kasneje še dvakrat dopolnjena; prvič leta 1981 in drugič leta 1988, nato pa se je takšna ohranila do razpada Jugoslavije leta 1991.

Nekatere pomembnejše spremembe, ki jih je prinesla Ustava 1974:

- Pravica vsake republike oz. naroda do samoodločbe in odcepitve.
- Srbski avtonomni pokrajini Vojvodina in Kosovo sta dobili precej večjo mero samouprave, kot sta je bili deležni do leta 1974. Vsak prebivalec avtonomnih pokrajin je imel enako volilno moč kot prebivalci ostalih republik, ni pa avtonomna pokrajina imela pravice do osamosvojitve.
- Bošnjaki so prvič v skupni jugoslovanski državi dobili pravni status naroda pod nacionalnim imenom »Muslimani«.
- Josip Broz Tito je bil proglašen za dosmrtnega predsednika Jugoslavije in Zveze komunistov Jugoslavije.